

Riktlinjer för handläggning av avgifter inom socialförvaltningen

Avgiftshandläggning socialförvaltningen

Beslutsinstans	SN
Beslutad	2018-05-24
Senast reviderad	2023-01-18
Giltig till	Tills vidare
Dokumentansvarig	Förvaltningschef
Diarienummer	SN.2022.75

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
1. Inledning	5
1.1 Riktlinje för handläggning.....	5
1.2 Syftet med riktlinjerna	5
1.3 Socialtjänstlagen och Hälso- och sjukvårdslagen	5
1.4 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	5
2. Allmänt om handläggning	5
2.1 Sekretess	6
2.2 Myndigheternas serviceskyldighet.....	6
2.3 Prisbasbelopp	6
2.4 Konsumentprisindex	7
3. Huvudprinciper i avgiftssystemet	7
3.1 Högkostnadsskydd för avgifter – Maxtaxa	7
3.2 Högkostnadsskydd för boendeavgift – tak för högsta avgiftsnivå.....	8
4. Avgiftshandläggning inom Äldreomsorg, LSS och Socialpsykiatri	8
4.1 Avgifter inom högkostnadsskyddet/maxtaxan	8
4.1.1 Hemtjänst	8
4.1.2 Särskilt boende	8
4.1.3 Bostad med särskild service/familjehem	8
4.1.4 Kortvård	9
4.1.5 Korttidsvistelse LSS	9
4.1.6 Trygghetslarm.....	9
4.1.7 Hemsjukvård och hälso- och sjukvård	9
4.1.8 Sysselsättning enligt SoL och LSS	10
4.1.9 Avgift för färdtjänst och riksfärdtjänst.....	10
4.2 Avgifter utanför högkostnadsskyddet/maxtaxan	11
4.3 Avgiftsfria insatser	12
4.3.1 Hemtjänst	12
4.3.2 Särskilt boende	12
4.4 Avgiftsberäkning	12

4.4.1 Avgiftsunderlag	12
4.4.2 Insamling av inkomstuppgifter.....	14
4.4.3 Inkomst av tjänst	14
4.4.4 Inkomst av rörelse.....	15
4.4.5 När inkomstuppgift inte lämnas.....	15
4.4.6 Beräkning av avgiftsutrymmet.....	15
4.4.7 Förbehållsbelopp	16
4.4.8 Nivån på minimibeloppet.....	16
4.4.9 Höjning av minimibeloppet (individuella tillägg)	16
4.4.10 Sänkning av minimibeloppet.....	17
4.4.11 Nedsättning av avgifter och avgiftsbefrielse.....	17
4.4.12 Nedsättning med anledning av dubbla bostadskostnader vid flytt till vård- och omsorgsboende.....	17
4.4.13 Nedsättning med anledning av att en av två makar/sammanboende flyttar till vård- och omsorgsboende	18
4.4.14 Nedsättning med anledning av att avgiftsutrymmet inte räcker för att betala för beviljade insatser	18
4.4.15 Avgiftsberäkning för olika hushållstyper.....	18
4.4.16 Förbehåll och Beräkning av boendekostnad	19
4.5 Utformning av avgiftsbeslut	21
4.6 Överklagande.....	21
4.6.1 Överklagande av kommunens avgiftssystem	21
4.6.2 Överklagande av enskilt avgiftsbeslut	22
4.7 Indrivning av fordringar	22
4.7.1 Betalningsvillkor.....	22
4.7.2 Anstånd med betalning och avbetalningsplan	22
4.7.3 Indrivning	22
5. Avgiftshandläggning inom barn och familjeenheten och vuxen och biståndsenheten.	23
5.1 Definitioner.....	23
5.1.1 Hem för vård eller boende (HVB).....	23
5.1.2 Familjehem	23

5.1.3 Placeringskostnad	24
5.1.4 Egenavgift	24
5.1.5 Biståndsbeslut.....	24
5.2 Placering på grund av psykiska funktionshinder	24
5.3 HVB och folkbokföring.....	25
5.4 Egenavgift vid vård och behandling	25
5.5 Egenavgift vid andra stöd och hjälpinsatser	26
5.5.1 Egenavgifter vid stöd-/omvårdnadsboende i HVB, familjehem och länkverksamheter	26
5.6 Betalning av egenavgifter vid vård och behandling för missbruk	26
5.6.1 Begäran om att Försäkringskassan gör avdrag från sjukpenning	27
5.7 Betalning av egenavgift vid stöd- och omvårdnadsboende	27
5.8 Egenavgifter för personer som är berättigade till särskilt boende enligt 5 kap 7 § SoL	27
5.9 Krav på ersättning och eftergift	28
5.10 Ersättning vid dödsboutredning	28
6. Referenser	28

1. Inledning

Dessa riktlinjer ersätter tidigare riktlinjer (från 2015-11-12) för taxor och avgifter för Socialförvaltningen i Gnesta kommun.

1.1 Riktlinje för handläggning

Denna riktlinje gäller avgiftshandläggning inom samtliga delar av Socialnämndens område.

1.2 Syftet med riktlinjerna

Riktlinjerna beskriver på vilka grunder kommunen tar ut egenavgifter av enskilda. Detta skall leda till en enhetlig och likvärdig hantering inom hela kommunen. Riktlinjerna är i först hand ett stöd för avgiftshandläggare och biståndshandläggare.

1.3 Socialtjänstlagen och Hälso- och sjukvårdslagen

Hur och när avgifter kan tas ut av kommunen i samband med insatser enligt Socialtjänstlagen och vid kommunal hälso- och sjukvård regleras i socialtjänstlagen (SoL) 8 kap, Hälso- och sjukvårdslagen § 26 samt genom kompletterande föreskrifter i Socialtjänstförordning (2001:937, 6 kap).

1.4 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

När det gäller Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) ska insatserna tillförsäkra den enskilde goda levnadsvillkor vilket innebär att kommunen ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som lagen omfattar. Målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra i samhället.

Hur och när avgifter kan tas ut av kommunen i samband med insatser enligt LSS regleras i §§ 18, 19 och 20.

2. Allmänt om handläggning

Kommunen måste behandla alla sina medborgare lika, likställighetsprincipen, om det inte finns sakliga skäl att inte göra det.

En kommun får inte fatta retroaktivt beslut som är till nackdel för den enskilde, om det inte finns synnerliga skäl för det. Med synnerliga skäl avses om den enskilde lämnat felaktiga uppgifter eller om det i andra avseenden är uppenbart att ett fel har begåtts. Det retroaktiva beslutet gäller maximalt tre månader tillbaka i tiden.

Kommuner och regioner får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som kommuner är skyldiga att tillhandahålla får de ta ut avgifter bara om det är särskilt föreskrivet. Tar en kommun

ut en avgift får den aldrig vara högre än vad det kostar kommunen att utföra tjänsten. Det kallas för självkostnadsprincipen.

2.1 Sekretess

Underlag som används vid avgiftsberäkning är att anses som sekretesshandlingar. Sekretesshandlingar ska som alla arkivhandlingar skyddas från förstörelse, stöld och obehörig åtkomst genom att förvaras på lämpligt sätt enligt arkivlagen. Sekretesskyddade uppgifter ska skyddas från åtkomst av obehöriga och därför ska handlingar oavsett hur de är lagrade (på papper eller datamedier) förvaras avskilda från andra handlingar. Rummet ska hållas låst under kontorstid när handläggaren inte är på rummet. Lösenord ska förvaras oåtkomligt. (Arkivlagen § 6, Offentlighets- och sekretesslagen 2009:400, 4 kap. § 1).

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Sekretess till skydd för enskild gäller inte i förhållande till den enskilde själv och kan i övrigt helt eller delvis efterges av honom/henne. Sekretess för uppgift till skydd för en underårig gäller även i förhållande till vårdnadshavaren och får inte efterges av denna om det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren.

2.2 Myndigheternas serviceskyldighet

Utredning och beslut som rör enskilda ska uttryckas på ett lättförståeligt språk. Om möjligt ska kommunikation ske utifrån den enskildes behov t.ex. är det viktigt att tänka på tolk och översättning av beslut till ett språk som den enskilde kan förstå. Myndigheten kan också tänka på vilket sätt man kan underlätta för synskadade att få skriftliga beslut. Det är viktigt att anpassa kommunikationen utifrån den enskilde.

Handläggaren ska utifrån den enskildes behov vara behjälplig med överklagande om det bedöms lämpligt med hänsyn till den enskildes skäl för att vilja överklaga ett beslut. Det kan vara motiverat att den enskilde får hjälp av en annan handläggare än den som handlagt ansökan.

2.3 Prisbasbelopp

Flera av de belopp som används för att beräkna avgifter inom Socialförvaltningen är knutna till det så kallade prisbasbeloppet. Bestämmelse om högkostnadsskydd och förehållsbelopp knyts enligt bestämmelsen i SoL 8 kap 3 § till prisbasbeloppet som förändras varje år.

2.4 Konsumentprisindex

Flera av de belopp som används för att beräkna avgifter inom Socialförvaltningen är knutna till det så kallade Konsumentprisindex (KPI) som förändras varje år. KPI syftar till att mäta prisutvecklingen för hela den privata konsumtionen, måttet beräknas månadsvis av Statistiska centralbyrån och är en del av Sveriges officiella statistik.

3. Huvudprinciper i avgiftssystemet

Riksdagen reglerar genom lagstiftning vad kommunerna får ta ut i avgift för vård, omsorg och socialt stöd enligt Socialtjänstlagens kapitel 8. Utgångspunkten i denna lagstiftning är att de samlade avgifterna för hjälp i hemmet, service och omvårdnad och kommunal hälso- och sjukvård inte får vara så stora att den enskilde inte har tillräckligt med medel för sina personliga behov och normala levnadskostnader.

Dessa medel för personliga behov och normala levnadskostnader kallas förbehållsbelopp. Utgångspunkten när förbehållsbeloppet ska beräknas är ett minimibelopp som fastställts av Riksdagen. Till minimibeloppet ska även den enskildes boendekostnad läggas. Minibeloppet har i huvudsak beräknats med utgångspunkt i Konsumentverkets hushållsbudget avseende skäliga levnadskostnader.

En högsta avgift, ett högkostnadsskydd, inom hemtjänst och kommunal hälso- och sjukvård har beslutats och framgår av Socialtjänstlagens kapitel 8. Avgifterna som kommunen kan ta ut har kopplats till prisbasbeloppet och förändras årligen med anledning av detta.

Boendekostnad/hyra är ingen avgift i avgiftssystemet. Däremot beaktas denna kostnad när avgiftsutrymmet beräknas, det vill säga den enskildes möjlighet att betala avgift (betalningsförmågan).

3.1 Högkostnadsskydd för avgifter – Maxtaxa

När det gäller avgifter för hälso- och sjukvård, hemtjänst och insatsen särskilt boende är kommunen skyldig att tillämpa ett högkostnadsskydd genom en så kallad maxtaxa (SoL 8 kap 5 §). Maxtaxan även kallad för högkostnadsskyddet, är den högsta avgift kommunen enligt lag (SoL 8 kap 5§) får ta ut för hemtjänst, dagverksamhet och kommunal hälso- och sjukvård.

En högsta nivå på den enskildes avgift bestäms som en andel av prisbasbeloppet och framgår av Socialtjänstlagens 5 § i kapitel 8. Prisbasbeloppet fastställs årligen och avgiften får högst uppgå till en tolfedel av den procentuella andelen av prisbasbeloppet. Maxtaxan räknas ut årligen utifrån prisbasbeloppet, 1/12 av 0,48 gånger aktuellt prisbasbelopp.

Avgiftstaket för maxtaxa gäller för den enskilde ensam om båda makarna/sammanboende har biståndsbedömda omvårdnadsinsatser.

Den enskildes avgift får för hemtjänst tillsammans med kostnader för kommunal hälso- och sjukvård inte vara högre än 48 procent av prisbasbeloppet.

3.2 Högkostnadsskydd för boendeavgift – tak för högsta avgiftsnivå

Avgift för boende som inte är bostad enligt hyreslagen är maximerat till en tolfte del av 0,5 gånger prisbasbeloppet per månad. Detta är ett skydd mot oskäligt höga boendekostnader som i annat fall kan drabba en enskilde. Hyreslagen skyddar den enskilde mot oskäliga hyresnivåer för egna lägenheter och bostäder inom vård- och omsorgsboende som kan hyresättas enligt hyreslagen.

4. Avgiftshandläggning inom Äldreomsorg, LSS och Socialpsykiatri

4.1 Avgifter inom högkostnadsskyddet/maxtaxan

4.1.1 Hemtjänst

(SoL) – Biståndsbedömd service, omvårdnad, egenvård, ledsagning och avlösning i hemmet. Debitering sker enligt beviljad tid med ett pris per timme upp till avgiftsutrymmet/maxtaxan.

4.1.2 Särskilt boende

Omvårdnadsavgiften enligt SoL är obligatorisk och lika med det egna avgiftsutrymmet, dock högst enligt maxtaxan. Debiteras i efterskott.

4.1.3 Bostad med särskild service/familjehem

För insatser enligt LSS regleras avgift enligt LSS 19 och 20§. Detta gäller även externa placeringar. Föräldrar till barn under 18 år som bor i bostad med särskild service eller familjehem är skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader. En skälig kostnad för detta motsvarar underhållsbidrag enligt Försäkringskassans normberäkning.

Hyra ska utgå för placering i bostad med särskild service.

Avgift för kultur- och fritidsaktiviteter kan tillkomma, dock ej för barn under 18 enligt LSS 20§. Beloppet fastställs årligen utifrån Konsumentverkets beräkningar.

4.1.4 Kortvård

Debitering sker från och med dag två till och med hemresedagen enligt en dygnsavgift för omvårdnad upp till maxtaxa/avgiftsutrymme. Därutöver tas en kostavgift ut från och med dag två till och med hemresedagen.

Personer debiteras kostnad för kost från och med första hela närvarodag tom utflyttningsdag vid växel- och kortvård. Vid övrig vistelse och/eller vård baseras kostnaden även på beviljad tidsperiod. Debitering sker i efterskott.

4.1.5 Korttidsvistelse LSS

Vid beslut om insatser enligt LSS regleras avgift enligt LSS 19 och 20§. Kostnad för kost och eventuella övriga kostnader tillkommer. Kostnaden för kosten avser ett fast belopp och baseras på 1/30 av priset för helpension vid särskilt boende som fastställs årligen av Socialnämnden. Debitering sker i efterskott.

4.1.6 Trygghetslarm

Avgiften för trygghetslarm enligt SoL fastställs årligen av Socialnämnden. Avgiften samordnas med övriga avgifter gällande service och omvårdnad men kan dock högst debiteras enligt maxtaxan eller det egna avgiftsutrymmet. I de fall kund tappad/förlorad larmknapp och/eller larmet debiteras kund en fast kostnad som motsvarar kommunens självkostnadspris. Samtliga avgifter debiteras i efterskott, dessa avgifter för tappad/förlorad larmknapp och/eller larmet står utanför för maxtaxan.

4.1.7 Hemsjukvård och hälso- och sjukvård

Avgiften för förskrivning av inkontinenshjälpmedel samordnas med Regionens och länets samtliga kommuner enligt förslag från nämnden för samverkan kring socialtjänst och vård (NSV). Avgiften samordnas med övriga avgifter gällande service och omvårdnad men kan dock högst debiteras enligt högkostnadsskyddet eller det egna avgiftsutrymmet. Debiteras i efterskott.

Betalningsskyldigheten gäller from det år patienten fyller 20 år. Avgiften samordnas med övriga avgifter gällande service och omvårdnad men kan dock högst debiteras enligt maxtaxan eller det egna avgiftsutrymmet. Debiteras i efterskott.

Hembesök inom ordinärt boende och särskilt boende (HSL) -Vård och behandling till exempel utprovning av hjälpmedel, vaccinationer, provtagning som utförs av legitimerad personal eller omvårdnadspersonal på delegation/instruktion till personer som inte är inskrivna i hemsjukvården. Debitering sker enligt fast besöksavgift per tillfälle.

Hemsjukvård inom ordinärt boende (HSL) - Kontinuerlig vård och behandling som är utförd av legitimerad personal och/eller omvårdnadspersonal på delegation/instruktion till personer som är inskrivna i hemsjukvården. Debitering sker enligt fast månadsavgift upp till avgiftsutrymmet/maxtaxan.

4.1.8 Sysselsättning enligt SoL och LSS

DAGVERKSAMHET

Vid beslut av bistånd enligt SoL gällande kommunens dagverksamhet tas avgift ut endast för eventuella kost- och resekostnader. Resekostnaden motsvarar färdtjänstens lägsta belopp men som mest motsvarande månadskostnad för busskort inom kommunen. Kostnad för kost fastställs årligen av Socialnämnden. Debiteras i efterskott.

DAGLIG VERKSAMHET

Vid beslut av insatser enligt Lagen om särskilt stöd (LSS) betalas ingen avgift med undantag för eventuella kostnader för kost, resor eller övriga omkostnader. Eventuell resekostnad till kommunens dagliga verksamhet motsvarar färdtjänstens lägsta belopp men som mest motsvarande månadskostnad för busskort inom kommunen. Eventuell övrig resekostnad motsvarar månadskostnad för busskort inom eller utanför kommunen och eventuell kostnad för kost fastställs årligen av Socialnämnden. Debiteras både i för- och efterskott beroende på avgift.

4.1.9 Avgift för färdtjänst och riksfärdtjänst

Avgift för färdtjänstresa regleras av kollektivtrafiken och betalas till föraren. Avgift för riksfärdtjänstresa regleras enligt Förordning om egenavgifter och betalas vid resans genomförande.

Avgifter för arbetsresor administreras av förvaltningens avgiftshandläggare. Avgiften för arbetsresor motsvarar den avgift som gäller för månadskort inom kollektivtrafiken.

4.2 Avgifter utanför högkostnadsskyddet/maxtaxan

Följande avgifter ligger utanför högkostnadsskyddet.

Kostnad för kost vid särskilt boende är en obligatorisk fast månadskostnad. Vid in- och utflyttning under del av månad debiteras kostnad för kost per boendedag. Beloppet fastställs årligen av Socialnämnden. Debiteras i efterskott.

Kostnad för kost vid bistånd enligt SoL avser ett fast belopp som är fastställt till 1/30 av den fasta månadskostnaden vid särskilt boende. Kostnad för helpension vid särskilt boende fastställs årligen av Socialnämnden.

Förbrukningsmaterial särskilt boende – toalettpapper, rengöringsmedel, glödlampor, soppåsar.

Avgift för kost i särskilt boende - Kommunen debiterar boende i särskilt boende en kostnad för samtliga måltider. Debitering enligt fast avgift per månad.

Hyra särskilda boendeformer, SoL och LSS.

Kostdistribution i ordinärt boende - Matlåda för lunch och kväll debiteras per beställd matlåda. Debitering enligt fast avgift per matlåda.

Kostnad för kost, kortvård SoL - Omfattar samtliga måltider. Debitering enligt fast avgift per dygn från och med dag två till och med hemresedagen.

Kostnad för kost vid dagverksamhet - Omfattar lunch, kaffe samt eftermiddagskaffe med bröd.

Arbetsresor för dagverksamhet – Taxan utgår från Sörmlandstrafikens periodbiljett (30 dagar).

Kostnad för kost för daglig verksamhet - Omfattar lunch, kaffe samt eftermiddagskaffe med bröd.

Kostnad för kost för fritidsverksamhet inom LSS - Omfattar frukost, lunch, mellanmål samt middag.

Arbetsresor för daglig verksamhet - Taxan utgår från Sörmlandstrafikens periodbiljett (30 dagar).

Kostnad för kost för korttidsvistelse inom LSS - Omfattar frukost, lunch, mellanmål, middag.

Hyra inom LSS.

Egenavgift för ej återlämnat av hel trygghetslarms- enhet ink larm knapp

Egenavgift för borttappad larm knapp

4.3 Avgiftsfria insatser

Nedanstående insatser är avgiftsfria:

- Dagverksamhet (demens)
- Boendestöd
- Kortvård dag ett
- Förebyggande hälso- och sjukvård i form av riskbedömningar och information då det gäller fall, nutrition och trycksår.
- Regler för avgifter vid frånvaro

4.3.1 Hemtjänst

Månadsavgiften för service och omvårdnad reduceras från första dagen:

- Om de beslutade insatserna uteblir på grund av kommunen
- Vid sjukhusvistelse
- Om den enskilde själv sagt ifrån insatserna minst 5 dagar i förväg
- Om den enskilde vanligtvis har insatser i ordinärt boende och tillfälligt vistas på kortvård debiteras endast avgift för kortvårdsplats.

4.3.2 Särskilt boende

- För hyra särskilt boende görs inte någon reduktion vid frånvaro.
- Vid frånvaro under en hel dag, görs kostavdrag.
- Under sjukhusvistelse görs reduktion på kost- samt omvårdnadsavgifter vid särskilt boende

Avgiften per kalenderdag är 1/30 av månadsavgiften. Den slutliga avgiften räknas upp till närmaste krontal.

4.4 Avgiftsberäkning

4.4.1 Avgiftsunderlag

Det är aktuell inkomst före skatt med tillägg av nettoinkomst av kapital som utgör grunden vid beräkning av avgiften. Med nettoinkomst av kapital avses ränta på kapital och inte själva förmögenheten.

Huvudtillämpningen av avgiftssystemets nettoinkomstbegrepp är att den enskildes samtliga aktuella bruttoinkomster läggs samman på årsbasis varefter olika skatter avräknas. Därefter divideras summan med tolv för att komma fram till månadsinkomsten efter skatt.

Inkomster som ska beaktas vid avgiftsberäkning är:

- Inkomst av tjänst
- Inkomst av kapital
- Inkomst av rörelse

Från inkomsten räknas:

- Statlig skatt
- Kommunalskatt
- Begravningsavgift

Observera att kyrkoavgift till Svenska Kyrkan eller annan medlemsavgift till trossamfund ej ska frånräknas.

Inkomster/utgifter som är avgiftsgrundande

- Pensioner: Allmänna pensionssystemet, garantipension, tilläggspension änkepension (efterlevandepension), tjänstepensioner och privata pensionsförsäkringar. Belopp före skatt.
- Inkomst av tjänst
- Inkomst av näringsverksamhet
- Inkomst av egen rörelse
- Inkomst vid uthyrning av bostad
- Bostadstillägg, bostadsbidrag
- Föräldrapenning
- Beskattningsbar del av vårdbidrag
- Livränta
- Nettoinkomst av kapital
- A-kassa
- Arbetsmarknadsersättning
- Äldreförsörjningsstöd
- Sjukpenning/sjukersättning
- Utländsk pension
- Studiebidrag
- Skattefria stipendier till den del de överstiger 3 000 kr
- Utdelning på aktier och fondandelar
- Ränta på bankmedel per den 31 december året innan avgiftsperioden

Inkomst/utgifter som inte är avgiftsgrundande

- Försörjningsstöd
- Introduktionsersättning för flyktingar
- Barnbidrag
- Barns inkomster
- Vårdbidrag, den del som inte är skattepliktig
- Äldreförsörjningsstöd (RFV)- pensioner till äldre som inte har pensionsrätt i Sverige
- Förmögenhet, ersättning från kapitalförsäkringar, reavinster
- Ränteutgifter som inte gäller bostad
- Handikappersättning och rehabiliteringsersättning
- REA vinst

4.4.2 Insamling av inkomstuppgifter

Avgiftsunderlaget skall grundas på aktuella inkomst- och bostadskostnads uppgifter. Uppgifter samlas in direkt från den enskilde genom en särskild uppgiftsblankett - Inkomstförfrågan.

Vid beräkning av den enskildes avgift räknas alla inkomster samman och sedan görs avdrag för skatt, boendekostnad och minimibelopp.

Avgiftsunderlaget beräknas utifrån förvärvs- och kapitalinkomster som är skattepliktiga enligt lagstiftningen om inkomstskatter. Även bostadsbidrag och särskilt bostadstillägg anses här som inkomst.

4.4.3 Inkomst av tjänst

Samtycke bör inhämtas enligt Dataskyddsförordningen (GDPR) som träder i lag i alla EU:s medlemsländer från och med den 25 maj 2018 vid inhämtning av inkomstuppgifter.

Inkomstförfrågan skickas ut till den enskilde när ärendet påbörjas samt årligen i februari månad. Uppgifterna som den enskilde lämnar på blanketten "Inkomstförfrågan" ska avse perioden till nästkommande årsskifte och avse uppgifter före skatt. Uppgifterna som lämnas på blanketten avser Alecta/AMF pension, frivilliga pensionsförsäkringar, övriga pensioner, livränta samt inkomst av tjänst. Vidare ska den enskilde lämna uppgifter avseende a-kassa sjukpenning/sjukersättning, samt utlandspension.

Kommunen hämtar utöver detta automatisk uppgift från försäkringskassan som avser aktuell inkomst före skatt.

På blanketten Inkomstförfrågan begärs uppgifter om inkomst av kapital in, d v s ränta på det kapital man har på banken.

4.4.4 Inkomst av rörelse

Uppgifterna om inkomst av näringsverksamhet lämnas av den enskilde på blanketten Inkomstförfrågan.

Ett avgiftsbeslut gäller under tiden 1 februari – 1 januari. Avgiftsbeslut skickas ut vid nytt ärende samt vid årlig omräkning i februari. I samband med detta finns rätten att överklaga beslutet samt dess beräkningsgrunder. Utöver detta görs en ny beräkning vid förändring av olika slag till exempel vid förändrade pensioner, bostadstillägg etc. Den enskilde har dessutom alltid möjlighet att komma in med nya eller förändrade uppgifter som förvaltningen då tar ställning till. Om de nya uppgifterna leder till förändringar fattas ett nytt avgiftsbeslut som då i sin tur kan överklagas. Se avsnitt Överklagan.

Det är den enskildes skyldighet att meddela kommunen om sådana ändringar som kan påverka avgiftens storlek.

4.4.5 När inkomstuppgift inte lämnas

Som tidigare beskrivits bygger avgifterna på inkomster som inhämtas från den enskilde och Försäkringskassan. Den enskilde kan dock välja att inte lämna uppgifter samt att kommunen inte ska hämta uppgifter från Försäkringskassan. Valet att inte lämna uppgifter markeras med ett kryss på blanketten Inkomstförfrågan, som sedan undertecknas av den enskilde och skickas till avgiftshandläggaren. När den enskilde väljer att inte lämna uppgift om inkomst och förmögenhet görs ingen prövning av förbehållsbeloppet utan avgift tas ut enligt fastställd avgiftstaxa däremot inte högre avgift än vad den faktiska insatsen och maxtaxan tillåter. Kommunen hämtar då inga uppgifter från Pensionsmyndigheten och Riksskatteverket (RSV). Ovanstående gäller även vid parförhållanden och den ena inte vill lämna uppgift om inkomst och förmögenhet.

För att avgift skall kunna beräknas måste blanketten om inkomstförfrågan lämnas in inom 14 dagar, annars utgår högsta avgift/maxtaxa.

4.4.6 Beräkning av avgiftsutrymmet

Nedan beskrivs hur den enskildes avgiftsutrymme beräknas:

- + Bruttoinkomster inklusive bostadstillägg
- Skatter som ingår i inkomstbegreppet
- Bostadskostnad (faktisk eller schablon)
- Generellt förbehållsbelopp (minimibelopp + nettobostadskostnad)
- Eventuellt individuellt förbehållsbelopp (fördyrade levnadsomkostnader)

= Disponibelt avgiftsutrymme - den enskildes betalningsförmåga

Avgiftsutrymmet stäms av mot de framräknade avgifterna. Avgifterna reduceras utifrån avgiftsutrymmet. Avgiftsutrymmet omprövas minst en gång per år.

4.4.7 Förbehållsbelopp

Förbehållsbeloppet är beloppet som den enskilde ska ha kvar av sina inkomster för att kunna betala boendekostnad och andra normala levnadsomkostnader. Om den enskildes inkomster inte räcker till detta, behöver den inte betala för dina vård- och omsorgsinsatser. Observera att den enskilde oavsett betalningsförmåga alltid betalar för eventuell kost som den äter inom ramen för sina insatser.

Förbehållsbeloppet innehåller flera delar:

- minimibelopp för normala levnadskostnader
- boendekostnad
- eventuellt ett individuellt belopp

Minimibeloppet för normala levnadskostnader ska räcka till kostnader för: Livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, media (dagstidning, telefoni, radio- och tv-avgift med mera), hemförsäkring, hemutrustning, förbrukningsvaror, hushållsel, resor, hälso- och sjukvård, tandvård och läkemedel.

4.4.8 Nivån på minimibeloppet

Riksdagen har fastställt minimibelopp dels för ensamstående, dels för gifta/sammanboende. Detta framgår av SoL 8 kap § 7. Nivån på minimibeloppet per månad är fastställt till:

- Ensamstående/sammanboende 135,46 procent av prisbasbeloppet dividerat med 12 (per månad).
- Makar 114,46 procent av prisbasbeloppet dividerat med 12 (vardera per månad).

4.4.9 Höjning av minimibeloppet (individuella tillägg)

Kommunen kan i vissa situationer (SoL 8 kapitlet § 1, 1 stycket) bestämma minimibeloppet till en högre nivå genom individuell prövning. Beloppet skall höjas när den enskilde har skäliga fördyrade kostnader. Behoven skall vara av varaktig karaktär och avse ett inte oväsentligt högre belopp, d v s under minst 10 månader per år och dels uppgå till minst 200 kronor per månad.

Den enskilde ansöker om förhöjt minimibelopp och kommunen utreder därefter om behov föreligger. Den enskilde bör vara behjälplig med att lämna uppgifter som beskriver/styrker omständigheterna. Kommunen å sin sida måste vara noga med att informera den enskilde om denna möjlighet redan vid den första kontakten.

Exempel på kostnader som kan höja minimibeloppet:

- Merkostnader för livsmedel på grund av bistånd för kostdistribution
- Kostnader för god man. Minimibeloppet höjs med 1/12 av den årliga avgift som den enskilde senast betalat enligt Överförmyndarens beslut. På blanketten "Inkomstförfrågan" lämnar den enskilde kostnaden per år för god man. Den enskilde/god man får styrka uppgifterna med ett arvodebeslut
- Underhållskostnader för barn. För hushåll med hemmavarande barn höjs minimibeloppet med belopp enligt riksnormen för försörjningsstöd.

4.4.10 Sänkning av minimibeloppet

Kommunen kan i vissa situationer (SoL 8 kapitlet § 8, 2:a stycket) minska minimibeloppet i det fall den enskilde har lägre levnadskostnader på grund av att han/hon inte betalar för en utgiftspost som ingår i det angivna förbehållsbeloppet. Exempel på detta är om elektricitet, möbler, förbrukningsartiklar tillhandahålls inom ramen för avgiften eller boendekostnaden.

Detta kan vara aktuellt då:

- Kostnaden ingår i avgiften för hemtjänst enligt SoL och HSL
- Kostnaden ingår i avgiften eller hyran för bostad i särskilt boende

Det är ingen skillnad på minimibeloppets storlek för personer boende i särskilt boende jämfört med de i ordinärt boende. Beloppet kan dock sänkas om delar av det som beloppet ska täcka ingår i kommunens avgifter (SoL 8kap 8§, 2:a stycket).

4.4.11 Nedsättning av avgifter och avgiftsbefrielse

Den enskilde har alltid rätt att få en individuell prövning och eventuell nedsättning av avgiften alternativt avgiftsbefrielse då speciella skäl åberopas. Till dessa skäl räknas exempelvis dubbla bostadskostnader och hänsyn till kvarvarande makes/sambos ekonomi. Det kan också gälla lägre kostnad på grund av underhåll på egen fastighet, till exempel byte av värmesystem. Nedsättning av avgift sker också om avgiftsutrymmet inte är tillräckligt för att betala för beviljade insatser.

4.4.12 Nedsättning med anledning av dubbla bostadskostnader vid flytt till vård- och omsorgsboende

När den enskilde flyttar till särskilt boende och får dubbla boendekostnader kan han/hon lämna in en skriftlig ansökan om ekonomisk prövning och beviljas jämkning. Jämkningsbeviljas för högst 3 månader för hyreskostnader i särskilt boende. Möjlighet till jämkning gäller under förutsättning att förmögenheten inte överstiger ett

prisbasbelopp. Ansökan om jämkning sker på särskild blankett. Man kan även få delavslag i de fall förmögenheten överstiger maxtaxan.

4.4.13 Nedsättning med anledning av att en av två makar/sammanboende flyttar till vård- och omsorgsboende

Om den ena maken/sammanboende flyttar till särskilt boende skall kommunen enligt lag (SoL 8 kap, § 6) försäkra sig om att den hemmavarande maken/maken/sammanboende inte drabbas av en oskäligt försämrad situation när avgifterna bestäms. Beräkningsreglerna skall tillämpas automatiskt utan att den enskilde påkallar behov om detta.

När Försäkringskassan beslutat om ändrad pensionsstatus för makar som lever med skild hushållsgemenskap skall ny avgiftsberäkning ske i och med att makarna då får ändrade inkomsten och i förekommande fall även ändrade bostadstillägg.

4.4.14 Nedsättning med anledning av att avgiftsutrymmet inte räcker för att betala för beviljade insatser

Om den enskilde inte har avgiftsutrymme att betala för alla beviljade insatser sänks avgiften för beviljade insatser i nedanstående ordning:

- Vård, omsorg och service
- Avlösarservice
- Telefonservice
- Trygghetslarm
- Omvårdnad kortvård
- Omvårdnad särskilt boende
- Hemsjukvård

4.4.15 Avgiftsberäkning för olika hushållstyper

Ensamboende

Beräkning sker utifrån den enskildes inkomst, bostadskostnad per månad samt minimibelopp.

Makar

Inkomststoppgift begärs in från båda makar oavsett om endast en har insats. Hänsyn bör tas till dataskyddsförordningen (GDPR) som gäller som lag i alla EU:s medlemsländer från och med den 25 maj 2018.

Om den enskilde är gift, läggs båda makarnas inkomst ihop. Därefter fördelas den lika på båda. Observera att detta gäller även om en av dem bor på särskilt boende och den andra bor kvar i den gemensamma bostaden.

Den enskilde ska alltid uppge inkomster och utgifter för både sig och sin make/maka, även om det bara är en av dem som har hjälp och stöd. Detta beror bland annat på att kommunen har ansvar för att den som inte behöver vård och omsorg ska garanteras en skälig levnadsnivå.

När en av två makar flyttar till särskilt boende skall biståndshandläggaren informera den enskilde om att anmäla detta till Pensionsmyndigheten. Högre pension utgår till var och en då makars bor åtskilda. Vidare kan eventuellt högre bostadstillägg sökas.

Sammanboende

I hushållsgemenskap som består av sammanboende, beräknas avgiften som för ensamstående. Bostadskostnaden delas lika. Detta innebär att i de fall endast en av de sammanboende har hjälp gäller dennes inkomst och behov av insats/antal timmar. Om båda sammanboende har hjälp registreras de var för sig och avgiften beräknas i förhållande till var och ens inkomst och omfattning av insatsen/antal timmar.

Sambor har inte juridisk försörjningsplikt och betraktas alltid som ensamstående.

Avgifter vid parboende

För anhörig som bor i särskilt boende och enbart har beslut om parboende fördelas hyreskostnaden mellan makarna om de delar lägenhet. Har makarna separata lägenheter i boendet utfaller hyreskostnaden per person och lägenhet.

Kostnad för kost för anhörig som bor i särskilt boende och enbart har beslut om parboende debiteras för de måltider den anhöriga väljer att inte själv stå för.

4.4.16 Förbehåll och Beräkning av boendekostnad

Kommunen ska ta hänsyn till faktisk boendekostnad (hyresrätt) eller schablon (egen fastighet/bostadsrätt) samt bostadstillägg för pensionärer (BTP) och bostadsbidrag. Boendekostnaden ingår i det totala förbehållsbeloppet och avräknas från nettoinkomsten. Boendekostnad beräknas enligt regler som gäller för BTP. Boendekostnaden ska reduceras med BTP och bostadsbidrag.

För beräkning av boendekostnader gällande egenägda fastigheter skall taxeringsvärde, byggår och boyta anges i inkomstförfrågningsblanketten.

Handlingar kan krävas som styrker faktiskt hyreskostnad, till exempel vid privata hyresöverenskommelser, avtal, avier etc.

Delar den enskilde bostad med annan vuxen person ska kostnaderna delas mellan dessa. Undantag görs om försörjningsplikt råder.

Hyrd bostad

Bostadskostnaden i hyrd bostad skall vara lika med hyran inklusive värme och obligatoriska avgifter, till exempel drift, sophämtning, vatten m.m. Ingår hushållsel i hyran dras denna kostnad ifrån. Elkostnaden beräknas enligt pensionsmyndighetens schablon.

Bostad med andrahandskontrakt

Boendekostnad räknas på samma sätt som för hyrd bostad.

Bostadsrätt

Bostadskostnaden är lika med årsavgiften inklusive värme och obligatoriska avgifter. Elkostnaden räknas lika som vid hyrd bostad (se ovan).

Om bostadsrätten är lämnad som säkerhet vid belåning för att finansiera insatsen eller annat kapitaltillskott skall 70 procent av räntekostnaden räknas med i boendekostnaden.

Eget enfamiljshus

Bostadskostnaden i eget hem för permanentboende skall vara:

- 70 procent av räntekostnaden på lån på bostadsfastigheten sedan eventuella räntebidrag dragits av.
- 70 procent av tomträttsavgäld (hyra för marken).
- Uppvärmning enligt pensionsmyndighetens schablon.
- Fastighetsavgift, 0,75 procent dock högst 6 300 kr/år.
- Övriga driftskostnader enligt pensionsmyndighetens schablon, till exempel vatten, avlopp och renhållning.

När man räknat ihop allt detta delar man det med 12 och får fram en månadskostnad. För makar delar man bostadskostnaden på två och vid sambo där man äger bostaden med 50 procent var delas bostadskostnaden också på två.

Eget två/flerfamiljshus

Bostadskostnaden skall räknas på samma sätt som vid enfamiljshus och därefter fördelas bostadskostnaden på respektive lägenhet.

Eget småhus på lantbruksenhet

Endast kostnaden som rör bostadsfastigheten, bostadsbyggnad inklusive tomtmark fås tas med. I boendekostnaden räknas 70 procent av räntekostnader på lån som rör bostadsfastigheten, uppvärmning enligt pensionsmyndighetens schablon, övriga driftskostnader enligt schablon, till exempel vatten, avlopp och renhållning.

Arrenderat småhus på lantbruksenhet

Boendekostnaden skall vara:

- Arrendeavgiften för bostaden inklusive tomtmark
- Uppvärmning enligt pensionsmyndighetens schablon
- Övrig drift enligt pensionsmyndighetens schablon

Ingår hushållsel dras denna kostnad ifrån. Elkostnaden beräknas enligt pensionsmyndighetens schablon.

Andelshus eller egen flerfamiljsfastighet

Boendekostnaden ska beräknas till det belopp som har fastställts som genomsnittskostnaden för de antal vuxna och barn som bor i bostaden.

Hyra särskilda boendeformer, SoL och LSS

Hyror inom kommunens särskilda boenden regleras av hyreslagen och justeras årligen. Gnesta förvaltning AB sätter hyran och den baseras på Konsumentprisindex (KPI) som räknas fram från februari år 1 till februari år 2. KPI kan både öka och minska, vilket påverkar hyran. Gnesta hem förhandlar med Hyresgästföreningen om höjning av hyran. Utfallet av förhandlingen påverkas av ränteläget, renoveringsbehov

och övriga omkostnader av fastigheten. Kommunen betalar hyra för hela äldreboendet till Gnesta förvaltning AB och följer de hyresnivåer som Gnesta förvaltning AB och Hyresgästföreningen förhandlat fram. Debitering av hyra sker från den dag lägenheten står till förfogande oavsett om hyresgästen flyttar in senare datum. Uppsägning av lägenhet sker enligt kontrakt.

Om två personer som ej är gifta eller registrerade partner bor i samma rum erläggs i stället för hyra en boendeavgift per person. Avgiften, enligt SoL 8 kap 5 §, är 50 procent av prisbasbeloppet delat med tolv.

Om ett gift par eller sambor önskar dela på en enrumslägenhet förhandlas hyresavtal separat.

Uppsägning av lägenhet sker enligt kontrakt. Vid dödsfall gäller hyreslagens uppsägningstid på en hel månad. Uppsägningstiden bryts om ny hyresgäst flyttar in under uppsägningstiden eller om lägenheten tas i anspråk av hyresvärd.

Ordinärt boende

Avgiften för hemtjänst enligt SoL fastställs årligen av vuxen och omsorgsnämnden. Avgiften samordnas med övriga avgifter gällande service och omvårdnad enligt SoL men kan dock högst debiteras enligt maxtaxan eller det egna avgiftsutrymmet.

4.5 Utformning av avgiftsbeslut

Den enskilde skall erhålla ett skriftligt avgiftsbeslut där det framgår vilka uppgifter som använts i avgiftsunderlaget och beloppen för de slutliga avgifterna. Vidare skall avgiftsbeslutet innehålla uppgift om vilken eller vilka lagparagrafer som ligger till grund för avgiftsbeslutet och uppgift om hur och inom vilken tid den enskilde kan besvara sig över beslutet.

Avgiftsbeslutet ska skrivas på ett sådant sätt att den enskilde ska kunna se vilket som kan bli den högsta avgiften utifrån beviljat bistånd. Detta eftersom avgiften kan variera mellan olika månader.

Även om avgiftsutrymmet blir en minuspost (redovisas som 0 kr) skickas besluten till den enskilde. På avgiftsbeslutet skall registreras ett från och med datum som sedan gäller till nästa förändring högst ett år.

4.6 Överklagande

4.6.1 Överklagande av kommunens avgiftssystem

Beslut om avgifter fattas av kommunfullmäktige. Sådana beslut överklagas genom laglighetsprövning enligt kap 10, Kommunallagen. Överklagan görs till Förvaltningsrätten.

4.6.2 Överklagande av enskilt avgiftsbeslut

Beslut om avgifter i enskilt fall enligt SoL 8 kap 4-9§§, överklagas genom förvaltningsbesvär enligt SoL 16 kap 3 § hos allmän förvaltningsdomstol. Det kan gälla beslut om avgiftens storlek, avgiftsändring, beräkning av avgiftsunderlag, boendekostnad och förbehållsbelopp.

Besluten kan överklagas var för sig enligt SoL 16 kap 3 §. Vid bifall till den överklagande kan domstolen ersätta det överklagade beslutet med ett nytt beslut.

Överklagande skall inkomma till Förvaltningsrätten inom tre veckor från det att beslutet meddelats den enskilde. Kommunens handläggare skall vid behov vara behjälpliga med överklagande om den enskilde begär detta.

I skrivelsen skall den klagande ange vilket beslut som överklagas, hur man anser att beslutet skall ändras och varför ändringen önskas. Skrivelsen skall undertecknas och uppgift skall finnas om adress, telefonnummer och personnummer. Överklagandet skickas till kommunens avgiftshandläggare. Om handläggaren inte finner anledning att ändra beslutet så sänds ärendet vidare till Förvaltningsrätten för prövning.

4.7 Indrivning av fordringar

4.7.1 Betalningsvillkor

Kommunen tillämpar affärsmässiga betalningsvillkor vid fakturering, d v s 30 dagar från fakturadatum. Upplysningar om betalningsvillkor finns tillgängliga för kunden och framgår av fakturan. Om kunden inte fullgör sin betalningsskyldighet skickas en betalningspåminnelse ut en gång per månad. Av betalningspåminnelsen framgår att inkassoåtgärder kan komma att vidtas om betalning inte sker och att ytterligare kostnader kan komma att debiteras. Dröjsmålsränta debiteras enligt räntelagen med Riksbankens referensränta +8 procentenheter på fordringar som inte betalats i rätt tid.

4.7.2 Anstånd med betalning och avbetalningsplan

Om det ökar möjligheten att få betalt får anstånd med betalning beviljas och en avbetalningsplan upprättas. Det är ekonomiassistenten på ekonomienheten som får bevilja anstånd med betalning.

4.7.3 Indrivning

Om faktura inte betalas efter påminnelse ska fordran skickas för inkassohantering. Obetalda fakturor tas ut på lista av avgiftshandläggare och skickas till ekonomienheten som sedan skickar till inkasso.

5. Avgiftshandläggning inom barn och familjeenheten och vuxen och biståndsenheten.

5.1 Definitioner

Enligt 6 kap 1 § Socialtjänstlagen (SoL) ska socialnämnden se till att den som behöver vårdas eller bo i annat hem än det egna bereds plats i hem för vård eller boende eller i familjehem. Kommunen ansvarar för att det finns tillgång till familjehem och hem för vård eller boende för såväl barn som enskilda vuxna och familjer. Staten har genom Statens institutionsstyrelse (SiS) ansvar för att det finns tillgång till s.k. § 12-hem för barn och ungdomar som vårdas enligt lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och s.k. LVM-hem för personer som vårdas enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).

I socialtjänstförordningen (SoF) regleras vad som avses med hem för vård eller boende (HVB) och familjehem. Vidare finns även i dessa riktlinjer dödsboutredningar, där kommunen kan ta ut faktiska kostnader för handläggningen så kallat självkostnadsprincipen.

5.1.1 Hem för vård eller boende (HVB)

Med HVB avses enligt 3 kap 1§ SoF ett hem inom socialtjänsten som tar emot personer för vård eller behandling i förening med ett boende. Om hemmet drivs av ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ krävs att verksamheten drivs yrkesmässigt och att det enligt 7 kap 1 § SoL har tillstånd från Socialstyrelsen att driva verksamheten. För att få tillstånd att driva HVB-verksamhet krävs att hemmet uppfyller lagens krav på säkerhet, kvalitet, krav på utbildning och personlig lämplighet. HVB kan vara av varierande storlek, ha olika inriktningar och vända sig till olika målgrupper. Verksamheten ska bedriva heldygnsomsorg.

Till hem för vård eller boende räknas inte sådana särskilda boendeformer för äldre som avses i 5 kap 5 § andra stycket SoL eller särskilda boendeformer för funktionshindrade som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket SoL.

5.1.2 Familjehem

Med familjehem avses enligt 3 kap 2 § SoF ett enskilt hem som på uppdrag av Socialnämnden tar emot ett barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

5.1.3 Placeringskostnad

Detta är den summa kommunen betalar till vårdgivaren per dygn för placering i HVB eller familjehem. Summan varierar beroende på vilken typ av placering som avses och innehållet i vården/ boendet. Om egenavgift tas ut av den enskilde (se nedan under avsnittet egenavgift) minskas kommunens kostnad för placeringen med motsvarande summa.

5.1.4 Egenavgift

Egenavgift är den avgift kommunen kan ta ut av den enskilde för en tjänst. I dessa riktlinjer avses med egenavgift den avgift den enskilde enligt 8 kap 1 § SoL ska betala vid vård och behandling (stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär) eller vid stöd- / omvårdnadsboende (andra stöd och hjälpinsatser). Socialnämnden fastställer alla egenavgifter inom olika verksamheter i Socialförvaltningen. Med hänsyn till likställighetsprincipen kan kommunen inte fastställa avvikande egenavgifter för enskilda personer.

5.1.5 Biståndsbeslut

En ansökan om bistånd i form av placering i HVB, Jourhem, akut, logi och familjehem prövas enligt 4 kap 1 § SoL, vilket innebär att beslutet kan överklagas genom förvaltningsbesvär. I samband med biståndsprövningen ska det alltid göras en bedömning av vilken insatsplaceringen avser. Därefter görs en prövning av vilken avgiftstyp som ska gälla samt vilken egenavgift den enskilde ska betala. Av biståndsbeslutet ska därmed dels framgå om insatsen avser vård och behandling eller stöd-/ omvårdnadsboende, dels den enskildes egenavgift. Biståndsbeslutet ska tidsbegränsas.

Kommunens kostnad för placeringen ska inte framgå i biståndsbeslutet eftersom kommunens kostnader för olika insatser inte normalt redovisas för den enskilde. Om den enskilde däremot efterfrågar sådana uppgifter ska de uppges.

En placering där syftet är vård och behandling kan efter en viss tid övergå till en placering där det huvudsakliga syftet är stöd eller omvårdnad. När så sker ska ett nytt biståndsbeslut fattas där det framgår att biståndet har förändrats från vård och behandling till stöd- eller omvårdnadsboende och att den enskildes egenavgift har förändrats.

5.2 Placering på grund av psykiska funktionshinder

Enligt gällande lagstiftning ska kommunen svara för boende, boendestöd och sysselsättning till psykiskt funktionshindrade. Kommunen ansvarar för HSL-insatser upp till sjuksköterskenivå. I övrigt är det Landstinget har ansvar för vård och behandling. Kommunen ska inte placera personer med psykiska problem för vård. Detta är landstingets ansvarsområde. För vissa personer med psykiska funktionshinder kan det bli aktuellt att samarbeta i ett beslut om placering för både vård och boende. I

dessa fall ska landstinget svara för vårdkostnaden och kommunen för boendekostnaden.

5.3 HVB och folkbokföring

En placering i HVB ska som huvudregel betraktas som en tillfällig och inte en permanent placering. Som huvudregel bör därför inte den enskilde bosätta sig i HVB eftersom HVB primärt är avsett att utgöra vård och behandling i kombination med boende under en begränsad tid. Av 8 § folkbokföringslagen följer att om en person under en på förhand bestämd tid av högst sex månader regelmässigt tillbringar sin dygnsvila på en annan fastighet än den där han har sin egentliga hemvist, anses detta inte leda till ändrad bosättning. Däremot ska en person som placeras på ett HVB för längre tid än sex månader och med en mer stadigvarande avsikt folkbokföra sig där, utom i de fall det rör sig om en placering som enbart avser vård vid en institution för vård av missbrukare. I dessa fall ska folkbokföringen inte ändras. Detta regleras i 10 § 5 punkten folkbokföringslagen.

5.4 Egenavgift vid vård och behandling

Bestämmelserna om egenavgifter i SoL skiljer på stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär och andra stöd och hjälpinsatser. Huvudregeln enligt 8 kap 1 § SoL är att stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär är avgiftsfria för den enskilde. Kommunen får dock ta ut avgift för uppehälle av den som får vård och behandling för missbruk i HVB eller i familjehem. Detta gäller alla vårdtagare, 18 år och äldre, såväl pensionärer som personer med aktivitets- eller sjukersättning eller annan inkomst och oavsett om vården sker enligt SoL eller enligt LVM.

Den avgift som kommunen får ta ut av den som vårdas för missbruk på behandlingshem, i familjehem eller LVM-hem fastställs av SN varje år, dock max 80 kr, detta regleras i 6 kap 1 § SoF och 106 kap 39 § Socialförsäkringsbalken (SFB). En bedömning av den enskildes betalningsförmåga måste göras i samband med att egenavgiften fastställs. För personer som uppbär sjukpenning eller vissa andra specifika ersättningar gäller att avgiften inte får överstiga en tredjedel av sjukpenning/ersättningsbeloppet efter skatteavdrag. I övriga fall får avgiften utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Avgiften avrundas till närmast lägre kronantal. Detta regleras också i 106 kap 39 § SFB.

Om den enskilde saknar inkomst eller har så låg inkomst att full avgift inte kan tas ut kan avgiften fastställas till ett lägre belopp eller efterges helt enligt 9 kap 4 § SoL. Om den enskilde genom att betala avgiften blir berättigad till ekonomiskt bistånd bör avgiften efterges.

För biståndsbedömd öppenvårdsbehandling får ingen avgift tas ut.

5.5 Egenavgift vid andra stöd och hjälpinsatser

För andra stöd- och hjälpinsatser än vård och behandling får kommunen enligt 8 kap 1 § SoL ta ut skälig ersättning. Den avgift kommunen får ta ut får inte överstiga kommunens självkostnader. Detta gäller oavsett vad som är huvudorsaken till stöd- och hjälpinsatserna.

Andra stöd- och hjälpinsatser enligt 8 kap 1 § SoL är till exempel boendestöd, kontaktperson, eller stöd- och omvårdnadsboende i HVB samt familjehemsplacering i form av stöd- eller omvårdnadsinsats. Placering i skyddat boende likställs med stödboende i HVB.

Såväl personer med missbruksproblem som personer med psykiska och/eller sociala problem kan placeras för stöd- och omvårdnadsboende i HVB eller i familjehem. Sådana placeringar, medför att egenavgift ska tas ut enligt 8 kap. 1 § SoL.

Vid placering i stöd- eller omvårdnadsboende i HVB eller familjehem eller i länkverksamhet ska den enskilde betala egenavgift för uppehälle. Den enskilde ska därutöver tillförsäkras medel till fickpengar och kläder enligt poster i riksnormen. Personer som saknar eller har låginkomst kan beviljas ekonomiskt bistånd till dessa kostnader.

5.5.1 Egenavgifter vid stöd-/omvårdnadsboende i HVB, familjehem och länkverksamheter

Egenavgiften vid stöd- och/ eller omvårdnadsboende i HVB eller familjehem består av kostnad för uppehälle. Avgiftsnedsättning ska tillämpas när vissa måltider inte intas i HVB/ familjehemmet. En förutsättning är att detta har anmälts i förväg till vårdgivaren eller familjehemmet. Resterade kostnad ska betraktas som avgift för boendet. Den som har pension har möjlighet att söka bostadstillägg för den del av egenavgiften som räknas som avgift för boendet.

5.6 Betalning av egenavgifter vid vård och behandling för missbruk

Huvudregeln är att den enskilde själv ska ansvara för betalning av egenavgiften. Den faktureras av kommunen till den enskilde om annat inte överenskommet med vårdgivaren. Om kommunen och vårdgivaren kommit överens med kommunen att personen själv ska betala direkt till vårdgivaren ska fakturan till kommunen ha avdrag för samma summa som personen själv betalat till vårdgivaren. Vårdgivaren har aldrig rätt att kräva in egenavgiften om den enskilde inte betalar frivilligt. Detta åligger kommunen enligt 9 kap. 3 § SoL. Talan om ersättning ska väckas hos förvaltningsrätten. (Se nedan under rubriken "Krav på ersättning och eftergift").

5.6.1 Begäran om att Försäkringskassan gör avdrag från sjukpenning

Om den enskilde uppbär sjukpenning ska Försäkringskassan göra avdrag för egenavgiften från sjukpenningen innan den betalas ut till den enskilde och på kommunen begäran betala ut motsvarande belopp till kommunen. Det belopp som Försäkringskassan får dra av får uppgå till 80 kr per dag och högst en tredjedel av ersättningens belopp efter skatteavdrag. Detta regleras i 106 kap 13, 38 och 39 §§ SFB. Försäkringskassan får inte göra avdrag för egenavgiften retroaktivt, d.v.s. för den tid som gått innan nämnden kommit in med begäran om att avdrag ska göras.

För alla anställda utbetalas arbetsgivaren sjuklön de första 14 dagarna av en sjukperiod. Under den tid sjuklönen utbetalas av arbetsgivaren måste den enskilde alltid själv betala egenavgiften till vårdgivaren eller kommunen.

5.7 Betalning av egenavgift vid stöd- och omvårdnadsboende

Huvudregeln är att den enskilde själv ska ansvara för betalning av egenavgiften. Den faktureras av kommunen till den enskilde om annat inte överenskommet med vårdgivaren. Om kommunen och vårdgivaren kommit överens med kommunen att personen själv ska betala direkt till vårdgivaren ska fakturan till kommunen ha avdrag för samma summa som personen själv betalat till vårdgivaren. Vårdgivaren har aldrig rätt att kräva in egenavgiften om den enskilde inte betalar frivilligt. Detta åligger kommunen enligt 9 kap. 3 § SoL. Talan om ersättning ska väckas hos förvaltningsrätten. (Se nedan under rubriken "Krav på ersättning och eftergift").

Kommunen får inte kräva att Försäkringskassan gör avdrag för egenavgiften för stöd-/omvårdnadsboende från sjukpenning, pension eller motsvarande inkomst.

Om personen i fråga helt eller delvis saknar inkomst ska efter sedvanlig prövning bistånd beviljas till egenavgiften för stöd/omvårdnadsboende i HVB, arbetskooperativ eller i familjehem som ett reducerat försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL. Denna avgift ska som huvudregel inte sänkas eller efterges.

5.8 Egenavgifter för personer som är berättigade till särskilt boende enligt 5 kap 7 § SoL

Enligt 8 kap 1 § SoL får kommunen ta ut skälig ersättning för stöd och hjälpinsatser som inte avser vård och behandling. Om psykiskt funktionshindrade placeras i stöd- eller omvårdnadsboende i HVB eller familjehem är huvudregeln att dessa riktlinjer ska gälla. Det händer dock att personer som är berättigade till en plats i bostad med särskild service placeras i HVB p.g.a. att kommunen saknar platser i ett sådant boende. Om det är mest förmånligt för den enskilde ska avgiften i dessa fall beräknas enligt tillämpningsanvisningar för Avgiftssystem inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning under 65 år. Beslut om avgift fattas då enligt 8 kap 2-9 §§ SoL.

5.9 Krav på ersättning och eftergift

Om den enskilde inte frivilligt har betalat den beslutade egenavgiften kan kommunen med stöd av 9 kap. 3 § SoL väcka talan om återkrav hos förvaltningsrätten. Av lagstiftningen framgår att det är kommunen, som kan väcka talan mot den enskilde om personen inte betalar egenavgiften. Nämnden kan inte delegera rätten att driva in dessa avgifter via förvaltningsrätten till en vårdgivare. Inte heller kan indrivning av avgiften ske utan vederbörligt beslut i förvaltningsrätten. Nämnden ska väcka talan hos förvaltningsrätten inom tre år från det kommunens kostnad uppstod.

Kommunen kan inte få tillbaka något belopp om det innebär att den enskilde, genom att återbetala hela eller delar av skulden, inte klarar sin försörjning eller sin dagliga livsföring i övrigt. Nämnden bör därför göra en ekonomisk bedömning av den enskildes möjligheter att betala innan talan väcks hos förvaltningsrätten. Enligt 9 kap. 4 § SoL kan nämnden besluta om att helt eller delvis efterskänka sin fordran.

5.10 Ersättning vid dödsboutredning

När en person avlider ansvarar nämnden i vissa fall för att göra dödsboanmälan, förvalta dödsbon och ordna begravning. Kommunen ska ta ut en timtaxa för nedlagt arbete i dödsboärenden. Timtaxan för kommunens ersättning för nedlagt arbete till 0,855 % av gällande prisbasbelopp + moms (25%).

6. Referenser

Avgiftssystemet och dess tillämpningsregler styrs av flera lagar, rekommendationer och förordningar. Till dessa hör följande:

- SoL - Socialtjänstlagen (2001:453).
- LSS - Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387).
- HSL - Hälso- och sjukvårdslagen (1992:567).
- BTPL - Lag om bostadstillägg för pensionärer (2001:761)
- Lag om vissa kommunala befogenheter (2009:47).
- Inkomstskattelagen (1999:1229).
- KL - Kommunallagen (1991:900)
- Rekommendationer från Livsmedelsverket.
- Rekommendationer från Konsumentverket.